

Дарина Калітенко

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
Україна*

АНАЛІТИЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ФІНАНСОВОГО КАПІТАЛУ

Daryna Kalitenko

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Ukraine

ANALYTICAL INTERPRETATION OF FINANCIAL STATEMENTS BY SUPPLIERS OF FINANCIAL CAPITAL

The article discusses the main approaches to the definition of the financial condition of the enterprise. The main groups of indicators used in assessing the financial condition of the enterprise are highlighted. The method of their calculation in accordance with the forms of financial statements is presented and the values of some indicators are highlighted. The essence, purpose and approaches to the interpretation of the main coefficients are substantiated. The importance of assessing the financial condition in the system of financial management of the enterprise is investigated. The article is devoted to the study of methods for calculating the integral assessment of the financial condition with the aim of promptly evaluating the financial indicators and identifying reserves for improving the efficiency of business entities.

Keywords: financial condition of enterprises, financial stability, liquidity, profitability, business activity, investment attractiveness of enterprises.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки важливого значення й надалі набуває своєчасна та максимально адекватна оцінка фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання. У зв'язку з цим виникла потреба у аналітичній інтерпретації основних показників фінансового стану. Глобалізація економічних процесів, висока конкуренція, нестабільність політичної ситуації в країні вимагають від підприємств постійного пошуку нових шляхів підвищення їх фінансово-господарської діяльності та залучення капіталу. За умов ринкової економіки підприємство здійснює свою діяльність самостійно, але конкуренція, що полягає в змаганні підприємств за споживачів своєї продукції та послуг, змушує продавця (виробника) залучати у свою діяльність постачальників капіталу (інвесторів, кредиторів) задля підвищення ефективності діяльності та прибутковості підприємства, виходу на міжнародний рівень, а тому повинно мати високі показники діяльності. Саме якісний і достовірний аналіз показників фінансової стійкості, ліквідності, рентабельності та ділової активності підприємства зможе надати заінтересованим особам реальну оцінку фінансового стану підприємства та середовища, в якому воно функціонує.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В економічній літературі дослідженню аналізу фінансового стану суб'єктів господарювання приділялось багато уваги зарубіжними та вітчизняними вченими, зокрема: Е. Альтманом, М.І. Бакановим, І.Я. Лукасевич, А. Гропелі, В.В. Ковальовим, У. Бівером, Е. Нікбахтом, Г.В. Савицькою, Р.С. Сайфуліним, А.Д. Шереметом. Значний внесок у розробку теоретико-методичних засад оцінки основних показників фінансового стану підприємств внесли такі вчені, як: М.Д. Білик, Ф.Ф. Бутинець, С.Б. Довбань, Л.А. Лахтіонова, В.М. Івахненко, Є.В. Мних, А.М. Поддєрьогін, В.О. Подольська, В.В. Сопко, О.О. Терещенко, М.Г. Чумаченко, О.В. Яріш, А.В. Чупіс. Дослідженням платоспроможності і ліквідності займалися такі вчені, як Й. Ворст, Д. Джоборда, Е. Уткін, Н. Тарасенко, В. Іващенко, М. Болюх, О. Філімоненков. Проблеми визначення сутності та оцінювання ділової активності розглядаються в таких вітчизняних економістів, як: Р.О. Костирко, А. М. Турило, О.В. Павловська, Н.Ю. Невмержицька, Н.М. Притуляк. Значний внесок у вивчення питань дослідження зростання прибутковості та рентабельності підприємств зробили С.Ф. Покропивний, О.В. Мазуренко, В.В. Посилав, П.Т. Саблук, І.Н. Топіха, С.П. Ярошенко, М.В. Бець. Незважаючи на велику кількість розробок і значні досягнення в теорії та практиці зростання, варто зазначити, що питання аналітичної інтерпретації показників фінансового стану постачальниками фінансового капіталу у сучасних умовах вивчені недостатньо.

Метою статті є аналіз існуючих методичних підходів щодо оцінки фінансового стану підприємства та визначення напрямів їх вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Реформування фінансової звітності суб'єктів господарювання України, з одночасним її удосконаленням та розвитком, здійснюється з метою надання інформації і захисту інтересів

користувачів. З метою формування фінансової звітності суб'єктів господарювання України та захисту інтересів користувачів здійснюється регулювання фінансової звітності з одночасним її удосконаленням та розвитком. Державне регулювання визначає зміст, форму та загальні вимоги до розкриття інформації у кожній із форм фінансової звітності, які повинні забезпечувати ділову комунікацію між особами, що формують фінансову звітність та особами зацікавленими в результатах її діяльності. З використанням фінансової звітності користувачі аналізують ефективність розміщення й концентрації економічних ресурсів у господарських відносинах, оцінюють потенціал зростання віддачі від їх подальшого перебування у господарському обігу, приймають рішення на основі обґрунтованих узагальнень.

Основними напрямками реформування фінансової звітності передбачено створення системи збалансованого розвитку суспільства, яка сприятиме компетентному регулюванню економічного розвитку країни.

У академічних дослідженнях зарубіжних вчених все більше уваги приділяється теорії зацікавлених сторін, яка покладена в основу більшості популярних концепцій, які значно розширюють сферу традиційного управлінського обліку за рахунок введення в інформаційний фонд підтримки прийняття управлінських рішень нефінансових показників і створюють нові можливості для реалізації інструментів управлінського контролю – Balanced Scorecard, Accountability Scorecard, Performance Pyramid та інших моделей.

Ідея врахування інтересів зацікавлених сторін в управлінні підприємством, сформульована економістом Р. Фріменом, доводить, що ефективність і результативність стратегічного управління діяльністю суб'єктів господарювання може бути значно більшою, якщо менеджери почнуть враховувати інтереси різних зацікавлених сторін¹. Іншими словами, він стверджував, що акціонери отримують більші вигоди у довгостроковій перспективі, якщо інтереси інших зацікавлених сторін (споживачів, постачальників, менеджерів, робітників тощо) не залишатимуться без уваги. На його думку, тільки у злагодженій багатовекторній політиці управління можна знайти відповідь на загрози, які створює сучасне ринкове середовище.

Всі групи чи особи, які мають відношення до підприємства, є зацікавленими сторонами, а керівництво підприємства має враховувати інтереси не тільки акціонерів, але й інших груп осіб та організацій. Практична цінність теорії зацікавлених сторін може бути відчутною лише тоді, коли правильно визначено склад зацікавлених сторін, співвідношення інтересів, розроблено систему вимірювання та оцінки взаємного впливу різних сторін. Серед найбільш вагомих груп зацікавлених сторін слід відмітити: акціонерів, інвесторів, постачальників, споживачів, менеджерів і працівників, державні установи. Інтереси інших зацікавлених сторін доцільно враховувати вибірково. Зручним способом впровадження теорії зацікавлених сторін у практичну сферу є використання різноманітних інструментів, призначених для стратегічного управління, аналізу та вимірювання ефективності різних аспектів діяльності підприємства, серед яких доцільно виділити систему показників відповідальності (Accountability Scorecard – ASC), призначена для пошуку своєрідного “балансу інтересів” між самим підприємством і різними зацікавленими сторонами.

Ключові зацікавлені особи практично для будь-якого підприємства – це споживачі (покупці, клієнти), власники (акціонери), постачальники, менеджери і персонал. До цього переліку можуть також бути зараховані кредитори (інвестори), державні органи, громадські організації тощо, але тільки за умови, що їхні внески є справді значними і важливими для підприємства. Саме концепція зацікавлених сторін є важливим фактором впливу на розвиток корпоративної відповідальності та зобов'язання діяти в інтересах стейкхолдерів, а взаємна діяльність суб'єктів господарювання та користувачів фінансової звітності є важливою складовою її успішності.

Відповідно до теорії участі (теорія стейкхолдерів, теорія зацікавлених сторін) формується спектр відповідальності і взаємовідносин підприємства з різними групами зацікавлених сторін, водночас розширюється сфера управління, через актуалізацію інформації, зокрема розкриття нефінансових показників, які важливі для прийняття управлінських рішень, стратегічного планування і контролю. Згідно із теорією стейкхолдерів ефективність підприємницької діяльності залежить від запитів зацікавлених сторін, а тому на практиці необхідно виокремити найважливіші групи першорядних користувачів.

На мою думку, саме фінансова звітність є засобом комунікаційного діалогу з важливою групою користувачів – постачальниками фінансового капіталу, і саме відповідність звітності інформаційним запитам користувачів, зокрема кредиторів та інвесторів забезпечує ефективність діалогу та обґрунтованість стратегії компанії щодо оцінки кредитоспроможності та вартості компанії.

Для розкриття інформації про ресурси та джерела фінансування діяльності суб'єкта господарювання за елементами, які розкриваються у звіті про фінансовий стан (Баланс) та безпосередньо пов'язані з оцінкою фінансового стану, їх характеристику подано в таблиці 1.

¹ Freeman, R.E. (1984). Strategic management: A stakeholder approach. *RESEARCHGATE* <https://www.researchgate.net/publication/228320877_A_Stakeholder_Approach_to_Strategic_Management>. (2019, квітень, 05).

**Визначення та коротка характеристика основних елементів звіту
про фінансовий стан**

Елемент звіту про фінансовий стан	Концептуальна основа подання фінансової звітності	
	Визначення	Основна характеристика
Актив	ресурс, контрольований суб'єктом господарювання в результаті минулих подій, від якого очікують надходження майбутніх економічних вигід до суб'єкта господарювання.	Майбутня економічна вигода, втілена в активі, є потенціалом, який може сприяти надходженню (прямо або непрямо) грошових коштів і їх еквівалентів до суб'єкта господарювання, може бути частиною операційної діяльності або набирати форму конвертованості у грошові кошти, чи спроможності зменшувати відтік грошових коштів, при зменшенні витрат на виробництво.
Зобов'язання	теперішня заборгованість суб'єкта господарювання, яка виникає внаслідок минулих подій і погашення якої, за очікуванням, спричинить вибуття ресурсів, які втілюють майбутні економічні вигоди.	Основна характеристика зобов'язання полягає в тому, що суб'єкт господарювання має теперішню заборгованість. Зобов'язання – це обов'язок чи відповідальність діяти або робити певним чином. Зобов'язання можуть мати юридичну силу внаслідок контрактних зобов'язань або законодавчих вимог.
Власний капітал	залишкова частка в активах суб'єкта господарювання після вирахування всіх його зобов'язань.	У балансі може бути поділений на підкласи: кошти, внесені акціонерами, нерозподілений прибуток, резерви, які відображають асигнування нерозподіленого прибутку, та резерви, які відображають коригування збереження капіталу, створення резервів у вигляді додаткового заходу захисту суб'єкта господарювання та його кредиторів від впливу збитків.

Джерело: розроблено автором на основі¹.

Водночас, для користувачів фінансової звітності, які аналізують фінансову звітність загального призначення, важливим є показник прибутку як результату діяльності та основа для розрахунку аналітичних показників, таких наприклад, як: прибутковість інвестицій, прибутковість власного капіталу чи урожайність акцій. У Концептуальній основі фінансової звітності виокремлено елементи, які пов'язані з визначенням прибутку, тобто дохід та витрати. Користувачі фінансової звітності повинні враховувати, що визначення та оцінка доходу і витрат, і, відповідно сума визначеного прибутку, в певній мірі залежить від концепцій капіталу та збереження капіталу, які суб'єкт господарювання використовує при складанні своїх фінансових звітів. Саме Концептуальною основою встановлено рекомендований порядок відображення інформації про суми доходів та витрат у звіті про прибутки та збитки таким чином, щоб надавати, доречно для прийняття економічних рішень інформацію². Наприклад, поширеною практичною рекомендацією є розмежування статей доходу та витрат звичайної діяльності суб'єкта господарювання, і статей інших видів діяльності. Рекомендоване розмежування статей доходів і витрат важливе для оцінки користувачами здатності суб'єкта господарювання генерувати грошові кошти та їх еквіваленти в майбутньому, аналізуючи статті доходів, які отримуються на постійній основі чи мають ситуативний характер. Коли прибуток від інших операцій визнається в звіті про прибутки та збитки, він, як правило, відображається окремо, оскільки ця інформація є корисною для прийняття економічних рішень. Часто прибуток від інших операцій відображається за вирахуванням пов'язаних з ним витрат.

Якісна оцінка фінансового стану підприємства не можлива без ефективно сформованого фінансового аналізу. Фінансовий аналіз дає змогу визначити сильні та слабкі сторони підприємства, знайти та уникнути можливих загроз, спрогнозувати подальший розвиток та підвищити ефективність економічної діяльності підприємства.

¹ Концептуальна основа фінансової звітності, 2010 (IASB). Офіційний сайт Верховної Ради України <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009>. (2019, квітень, 05).

² Там само.

Як стверджують окремі науковці, фінансовий стан підприємства – це сутнісна характеристика діяльності підприємства у певний період, що визначає реальну та потенційну можливість підприємства забезпечувати достатній рівень фінансування фінансово-господарської діяльності й здатності ефективно здійснювати її у майбутньому¹.

У вітчизняній та зарубіжній практиці існують різні підходи щодо побудови системи показників фінансового стану підприємства. Загалом при виділенні основних показників фінансового стану підприємства з усієї сукупності коефіцієнтів необхідно керуватись принципом максимальної інформативності та допустимої мультиколінеарності, а групувати коефіцієнти відповідно до певного аспекту діяльності підприємства, який вони дозволяють описати². Отже, оцінити фінансовий стан підприємства пропонуємо шляхом розрахунку чотирьох груп показників, таких як: ліквідність; ділова активність; фінансова стійкість; рентабельність, кожна з яких характеризує окремий аспект діяльності суб'єкта господарювання. Інтерпретація таких груп показників оцінки фінансового стану наведена в таблицях 1-5.

Роль визначення інвестиційної привабливості підприємства полягає в тому, щоб переконати потенційних інвесторів в необхідності та доцільності вкладень за допомогою конкретних показників, які розраховуються в процесі здійснення її оцінки. І одним із багатьох таких вагомих показників є показник фінансової стійкості підприємства, що є найважливішою характеристикою оцінки фінансового стану підприємства, яка визначає ефективне фінансове управління підприємством. Фінансова стійкість характеризується певними пропорціями між окремими групами активів і пасивів, а також можливістю поступального розвитку організації без загрози виникнення кризових ситуацій. Це стабільність фінансового стану підприємства, яка забезпечується достатньою часткою власного капіталу в складі джерел фінансування. Фінансова стійкість – рівень ризику діяльності компанії і її залежності від позикового капіталу. Основною метою аналізу фінансової стійкості є інформаційне забезпечення прийняття рішення щодо фінансового важеля та оцінки ризику щодо залучення капіталу.

Головними інструментами оцінювання фінансової стійкості підприємства є фінансові показники (коефіцієнти), які мають причинно-наслідковий зв'язок, зокрема виділяють такі показники фінансової стійкості: коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами, коефіцієнт фінансового левериджу. Коефіцієнт фінансової стійкості – індикатор, який говорить про здатність компанії залишатися платоспроможною в довгостроковій перспективі. Коефіцієнт фінансової стійкості розраховується як співвідношення суми власного капіталу і довгострокових зобов'язань до суми пасивів. Значення коефіцієнта вказує, яку частку активів компанія здатна фінансувати за рахунок постійного капіталу і капіталу, залученого на довгостроковій основі. Високе значення показника вказує на перспективи розвитку компанії, низький показник – на ризик банкрутства. Низьке значення свідчить про те, що існує певний ризик втрати платоспроможності (за умови, що доступ до короткострокових зобов'язань буде обмеженим). Нормативне значення показника знаходиться в межах 0,7-0,9. Також характеристика та методика розрахунку основних показників фінансової стійкості подана в таблиці 2.

Правильно проаналізувавши коефіцієнти фінансової стійкості, інвестор чи кредитор може зробити багато корисних висновків. Зростання зобов'язань підвищує ризик втрати платоспроможності. З іншого боку, кредиторська заборгованість збільшує і доходи підприємства, адже додаткове залучення капіталу сприяє збільшенню обігу і, відповідно, зменшенню собівартості та збільшенню прибутку. Саме тому важливо правильно розпоряджатися своїми зобов'язаннями і слідкувати за показником фінансової стійкості.

Ще один із найважливіших показників фінансового аналізу, що характеризує здатність інвестора в будь-який момент продати актив за певною номінальною ціною з коротким повідомленням і за мінімальних витрат є ліквідність. Ліквідність – це найважливіший показник фінансового стану підприємства, сутність якого проявляється у можливості в будь-який момент розрахуватися зі своїми зобов'язаннями за допомогою майна, яке є на балансі. Швидкість перетворення активів у грошові кошти і погашення боргів (заборгованості перед постачальниками, банком, бюджетом, позабюджетними централізованими фондами та робітниками) визначається рівнем ліквідності підприємства. Інтерпретація таких показників ліквідності наведена в таблиці 3.

Таким чином, ліквідність підприємства – це умовний термін, що означає наявність у підприємства оборотних коштів у розмірі, теоретично достатньому для погашення короткострокових зобов'язань хоча б і з порушенням строків погашення, передбачених контрактами; іншими словами, підприємство ліквідне, якщо його оборотні активи формально перевищують короткострокові зобов'язання.

Термін «ділова активність» запозичений зі світової практики у зв'язку з реформуванням економіки й формуванням ринкових відносин, а також у зв'язку з впровадженням широко відомих у різних країнах світу методик аналізу фінансової звітності на основі системи аналітичних коефіцієнтів. У контексті аналізу фінансово-господарської діяльності цей термін розуміють як поточну виробничу й комерційну діяльність підприємства; у цьому разі словосполучення «ділова активність» являє собою, можливо, не цілком вдалий

¹ Обущак, Т.А. (2008). Сутність фінансового стану підприємства. *Актуальні проблеми економіки*, 9, 92-100.

² Ларікова, Т.В. (2014). Особливості розрахунку інтегральної оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*, 6, 1, 230.

Показники (коефіцієнти) фінансової стійкості

Коефіцієнт	Умовне позначення	Економічна характеристика аналітичного показника
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	відношення суми власного капіталу підприємства до підсумку балансу підприємства і відображає питому вагу власного капіталу в загальній сумі джерел фінансування. *вважається, що питома вага власного капіталу повинна бути не меншою 50%, тобто коефіцієнт незалежності $\geq 0,5$.	характеризує можливість підприємства виконати зобов'язання за рахунок використання власних активів та незалежність від позикового капіталу. Чим нижче значення коефіцієнта, тим вище ризик неплатоспроможності та дефіциту грошових коштів.
Коефіцієнт фінансування	розраховується як співвідношення суми позикового до суми власного капіталу	характеризує залежність підприємства від позикового капіталу. Коефіцієнт фінансування повинен бути меншим 1,0.
Коефіцієнт фінансового левериджу	співвідношення суми довгострокового позикового капіталу до суми власного капіталу	характеризує залежність діяльності підприємства від суми довгострокових зобов'язань.
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	співвідношення суми чистого оборотного (робочого) капіталу до суми оборотних активів підприємства	характеризує забезпеченість підприємства власними оборотними засобами. Робочий капітал визначається, як різниця між сумою оборотних активів підприємства та сумою поточних зобов'язань, тобто це частина оборотних активів, яка фінансується за рахунок суми власного капіталу і довгострокових зобов'язань.

Джерело: розроблено автором з використанням¹.

переклад англomовного терміна business activity, який якраз і характеризує відповідну групу коефіцієнтів із системи показників оцінки фінансового стану суб'єктів підприємницької діяльності. Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється, насамперед, у швидкості обороту його коштів. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки різноманітних коефіцієнтів оборотності, основні з яких подано в таблиці 4.

Отже, в цілому аналіз ділової активності підприємства – це системна оцінка ефективності використання суб'єктом господарювання своїх ресурсів задля досягнення позитивних результатів та створення сприятливого інвестиційного клімату, а також підтримання стабільного фінансового стану та забезпечення постійного розширення й росту обсягів виробництва та реалізації продукції і послуг.

У ринковій економіці фінансові ресурси (капітал) вкладаються у будь-які види діяльності включно за критерієм максимуму прибутку. Прибутковість, тобто ефективність використання капіталу, має назву рентабельність. Власник капіталу підприємства, його менеджери повинні оцінювати будь-які рішення у сфері управління наявними коштами, порівнюючи витрати з прибутком, тим більше, що фінансові ресурси завжди обмежені певними обсягами, а одержаний прибуток – це фінансовий ресурс для здійснення нових вкладень і одержання нових прибутків².

Щодо аналізу рентабельності, зважаючи загально визнані підходи до формування показників рентабельності, можна погодитися із твердженням, що «роль і значення показника рентабельності полягають у такому: цей показник є одним з основних критеріїв оцінки ефективності роботи підприємства; підвищення

¹ Уолш, К. (2001). *Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства*. Київ: Всеуито; Наукова думка.

² Волик, Н.Г. (2011). Ефективність управління залученими ресурсами комерційного банку в сучасних умовах. *Фінанси, грошовий обіг і кредит*, 11.

**Показники для визначення фінансового стану підприємства,
зокрема показники (коефіцієнти) ліквідності**

<i>Коефіцієнти ліквідності</i>		
Коефіцієнти	Розрахунок	Економічна характеристика аналітичного показника
Коефіцієнт загальної ліквідності	відношення суми оборотних активів до суми поточних зобов'язань підприємства.	відображає достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані на погашення поточних зобов'язань.
Коефіцієнт поточної ліквідності	відношення суми найбільш ліквідних оборотних коштів (грошових коштів і їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій і дебіторської заборгованості) до суми поточних зобов'язань підприємства.	відображає платіжні можливості підприємства щодо погашення поточних зобов'язань за умови своєчасного погашення дебіторської заборгованості.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	співвідношення суми грошових коштів і їх еквівалентів та поточних фінансових інвестицій до суми поточних зобов'язань.	відображає ту частину боргу підприємства, яка може бути погашена негайно.
Коефіцієнт ліквідності при мобілізації засобів	співвідношення суми грошових коштів і їх еквівалентів та запасів до суми поточних зобов'язань.	відображає ступінь залежності підприємства від наявних товарно-матеріальних запасів.
Коефіцієнт власної платоспроможності	відношення суми чистого оборотного капіталу до поточних зобов'язань. *чистий оборотний капітал розраховується як різниця між сумою оборотних активів підприємства і сумою поточних зобов'язань.	відображає здатність підприємства погасити поточні зобов'язання за рахунок власних оборотних активів.

Джерело: розроблено автором з використанням¹.

рентабельності характеризує мету підприємства будь-якої галузі в ринковій економіці; рентабельність – результативний, якісний показник діяльності підприємства; підвищення рентабельності сприяє підвищенню фінансової стійкості підприємства; збільшення рентабельності забезпечує перемогу підприємства в конкурентній боротьбі й сприяє виживанню підприємства в ринковій економіці; рентабельність має важливе значення для власників (акціонерів і засновників), тому що при її збільшенні зростає інтерес до даного підприємства, росте ціна акції; кредиторів і позичальників коштів рівень рентабельності цікавить із погляду реальності отримання відсотків за зобов'язаннями, зниження ризику неповернення позикових засобів, платоспроможності підприємства².

У Положенні про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, затвердженому Правлінням Національного банку України запропоновано розраховувати показники загальної рентабельності, рентабельності активів, покриття продукції (покриття витрат)³. Зокрема, розрахунок цих показників діяльності передбачає використання даних загального прибутку, на нашу думку, для оцінки платоспроможності підприємства-позичальника постачальниками капіталу необхідно використовувати прибуток (фінансовий результат) від операційної діяльності.

¹ Уолш, К. (2001). *Ключові фінансові показники. Аналіз та управління розвитком підприємства*. Київ: Всеуито; Наукова думка.

² Парасій-Вергуненко, І.М. (2016). Аналіз операційної діяльності підприємства: проблеми та перспективи подальших досліджень. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*, 2, 107-115.

³ *Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями, 2016* (Правління Національного банку України). *Офіційний сайт Верховної Ради України* <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>>. (2019, квітень, 05).

**Показники для визначення фінансового стану підприємства,
зокрема показники ділової активності**

<i>Аналітичні показники ділової активності</i> (аналітична інтерпретація показників фінансової звітності та оцінка ефективності діяльності підприємств, що характеризується швидкістю обертання ресурсів)		
коефіцієнт оборотності активів	відношення суми чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньої суми активів (підсумку балансу) підприємства	характеризує ефективність використання підприємством наявних ресурсів незалежно від джерел їх залучення.
коефіцієнт оборотності оборотних активів	відношення виручки (валового доходу) від реалізації продукції, без урахування податку на додану вартість та акцизного збору до суми оборотних засобів підприємства.	відображає швидкість оборотності оборотного капіталу, зменшення цього коефіцієнта свідчить про уповільнення обороту оборотних засобів.
коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	відношення доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) до середньорічної суми дебіторської заборгованості за товари (роботи, послуги).	відображає швидкість обертання дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується.
коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	відношення собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг) до середньорічної величини кредиторської заборгованості за товари (роботи, послуги)	характеризує швидкість обертання кредиторської заборгованості підприємства за період, який аналізується.

Джерело: розроблено автором з використанням¹.

Така пропозиція знаходить своє підтвердження серед наукової спільноти, де акцентується увага на проблемі уніфікації коефіцієнтів для аналізу спроможності економічної одиниці генерувати грошові кошти в доступному для огляду майбутньому в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Основним засобом отримання конкурентних переваг є пошук шляхів підвищення ефективності операційної діяльності.

В широкому розумінні «операційною діяльністю» прийнято вважати основну діяльність підприємства, яка пов'язана з виробництвом і реалізацією продукції (робіт, послуг), забезпечує основну частку доходу і є головною метою створення підприємства².

Операційна діяльність підприємства орієнтована переважно на товарний ринок, тож при визначенні платоспроможності та розрахунку показників рентабельності та грошової міцності, на нашу думку, в чисельнику потрібно використовувати фінансовий результат від операційної діяльності. Оскільки, здійснення операційної діяльності пов'язано з капіталом, вже інвестованим в неї, у той час як інвестування капіталу, що передбачається здійснити є предметом інвестиційної та фінансової діяльності підприємства³.

З огляду на вказане, для розрахунку показників рентабельності пропонуємо визначати такі показники як: рентабельність продажу, рентабельність продукції, рентабельність операційної діяльності, рентабельність необоротних активів, рентабельність оборотних активів, рентабельність власного капіталу, рентабельність сукупного капіталу, рентабельність поточних зобов'язань та розраховувати їх за методикою, яка наведена в таблиці 5.

¹ Шеремет, О. О. (2005). *Фінансовий аналіз*. Київ: Кондор.

² Власюк, Т. М. (2014). Методичні підходи до аналізу грошових потоків підприємства. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*, 3 (77), 126.

³ Калабухова, С. В., Кузьмінська, О.Е., Абесінова, О.К. (2016). Стандартизація аналізу грошових потоків суб'єктів господарювання. *Economic Development Strategy in Terms of European Integration: Conference Proceeding, May 27, 2016, Kaunas, Lithuania. Aleksandras Stulginiskis University*, 157.

Показники рентабельності підприємства

Показник	Економічна суть	Розрахунок	Формула розрахунку	Інтерпретація
Рентабельність продажу	відношення фінансового результату від операційної діяльності до чистого доходу від реалізації продукції (робіт, послуг)	Фінансовий результат від операційної діяльності/дохід від реалізації	$R_{п} = \Phi. \text{ № 2 p} 2190 / \Phi. \text{ № 2 p} 2000$	Показує суму прибутку, яка припадає на кожну гривню реалізованої продукції. Зниження свідчить про зниження попиту на продукцію підприємства.
Рентабельність продукції	відношення фінансового результату від операційної діяльності до собівартості продукції (робіт, послуг)	Фінансовий результат від операційної діяльності / <u>собівартість продукції</u>	$R_{п} = (\Phi. \text{ № 2 p} 2190 / \Phi. \text{ № 2 p} 2050)$	характеризує прибутковість господарської діяльності підприємства від основної діяльності.
Рентабельність операційної діяльності	відношення фінансового результату від операційної діяльності до витрат від операційної діяльності	Фінансовий результат від операційної діяльності / витрат від операційної діяльності	$R_{од} = \Phi. \text{ № 2 p} 2190 / \Phi. \text{ № 2 p} 2130+2150+2180$	Характеризує прибутковість операційної діяльності. Показує, скільки прибутку припадає на 1 грн. понесених операційних витрат, являє собою витратний показник рентабельності.
Рентабельність необоротних активів	відношення фінансового результату від операційної діяльності до суми необоротних активів	Фінансовий результат від операційної діяльності /необоротні активи	$R_{на} = \Phi. \text{ № 2 p} 2190 / \Phi. \text{ № 1 p} 1095$	Показує ефективність використання необоротних активів.
Рентабельність оборотних активів	відношення фінансового результату від операційної діяльності до суми оборотних активів	Фінансовий результат від операційної діяльності /необоротні активи	$R_{оа} = \Phi. \text{ № 2 p} 2190 / \Phi. \text{ № 1 p} 1195$	Показує ефективність використання оборотних активів.
Рентабельність власного капіталу	відношення фінансового результату від операційної діяльності до власного капіталу	Фінансовий результат від операційної діяльності /власний капітал	$R_{вк} = \Phi. \text{ № 2 p} 2190 / \Phi. \text{ № 1 p} 1495$	Показує ефективність використання власного капіталу
Рентабельність сукупного капіталу	відношення фінансового результату від операційної діяльності до сукупного капіталу	Фінансовий результат від операційної діяльності /сукупний капітал (баланс)	$R_{к} = \Phi. \text{ № 2 p} 2190 / \Phi. \text{ № 1 p} 1300 .$	Показує ефективність використання сукупного капіталу. Зниження свідчить про зниження попиту на продукцію підприємства та перенасиченість активами

Продовження таблиці 5

Показник	Економічна суть	Розрахунок	Формула розрахунку	Інтерпретація
Рентабельність поточних зобов'язань	відношення фінансового результату від операційної діяльності до поточних зобов'язань	Фінансовий результат від операційної діяльності / поточні зобов'язання	$R_k = \frac{\Phi. \text{ № 2 p}}{2190 / \Phi. \text{ № 1 p}} \cdot 1695$	Показує ефективність використання сукупного капіталу. Зниження свідчить про зниження попиту на продукцію підприємства та перенасиченість активами

Джерело: розроблено автором.

Рентабельність підприємства – найбільш узагальнюючий показник його діяльності. В ньому синтезуються всі фактори виробництва і реалізації продукції, оборотність господарських коштів і позареалізаційні фінансові результати. Рентабельність – це рівень прибутковості, що вимірюється у відсотках, тобто відносний показник. Показники рентабельності характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності, окупність витрат. Ці показники більш повно, ніж прибуток, характеризують остаточні результати господарювання. Існують різні думки вчених-економістів щодо системи показників рентабельності, які використовують для оцінки ефективності роботи підприємства. При цьому слід відмітити, що вибір конкретних показників рентабельності залежить від завдань, мети, користувачів та інформаційного забезпечення досліджень.

Висновки. Отже, оцінити фінансовий стан підприємства пропонуємо шляхом розрахунку чотирьох груп показників, таких як: фінансова стійкість, ліквідність, ділова активність та рентабельність підприємства. Кожна група характеризує окремий аспект діяльності суб'єкта господарювання. Запропоновано удосконалити розрахунок показників для оцінки платоспроможності підприємства-позичальника постачальниками капіталу, а саме вказано на необхідність використовувати прибуток (фінансовий результат) від операційної діяльності.

В результаті використання запропонованої оцінки фінансового стану можливо визначити проблемні сторони фінансового стану підприємства та розробити заходи щодо підвищення ліквідності, платоспроможності, виявити резерви підвищення ефективності функціонування підприємства та попередити виникнення фінансової кризи. Запропонована методика може використовуватися у діяльності вітчизняних підприємствах України, так і за кордоном. Це пояснюється її універсальністю, повнотою множини оцінювальних параметрів, а також простотою розрахунків. Виходячи з проведеного дослідження, можна стверджувати, що аналіз вищезазначених показників дозволить спрогнозувати фінансовий стан підприємства.

References:

- Freeman R.E. (1984). Strategic management: A stakeholder approach. *RESEARCHGATE* <https://www.researchgate.net/publication/228320877_A_Stakeholder_Approach_to_Strategic_Management>. (2019, April, 05). [in English].
- Vlasyuk, T. M. (2014). Metodichni pidkhody do analizu hroshovykh potokiv pidpryyemstva [Methodical approaches to the analysis of cash flows of the enterprise]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu tekhnolohiy ta dizaynu* [Bulletin of the Kiev National University of Technology and Design], 3 (77), 124-129. [in Ukrainian].
- Volyk, N.H. (2011). Efektyvnist upravlinnya zaluchenyimi resursamy komertsynoho banku v suchasnykh umovakh [Efficient management of the attracted resources of a commercial bank in modern conditions]. *Finansy, hroshovyy obih i kredyt* [Finance, money circulation and credit], 11-17. [in Ukrainian].
- Kalabukhova, S. V., Kuzminska, O.E., Abesinova, O.K. (2016). Standartyzatsiya analizu hroshovykh potokiv subyektiv hospodaryuvannya [Standardization of the analysis of cash flows of business entities]. *Economic Development Strategy in Terms of European Integration: Conference Proceeding, May 27, 2016, Kaunas, Lithuania. Aleksandras Stulginskis University*, 156-158. [in Ukrainian].
- Kontseptualna osnova finansovoyi zvitnosti, 2010* (IASB) [Conceptual Framework for Financial Reporting, 2010 (IASB)]. *Ofitsiyyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009>. (2019, April, 05). [in Ukrainian].
- Larikova, T.V. (2014). Osoblyvosti rozrakhunku intehrальноi otsinky finansovoho stanu subyektiv hospodaryuvannya [Features of the calculation of the integrated assessment of the financial condition of economic entities]. *Naukovyy visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu* [Scientific Herald of Kherson State University], 6, 1, 229-234. [in Ukrainian].
- Obushchak, T.A. (2008). Sutnist finansovoho stanu pidpryyemstva [The essence of the financial condition of the enterprise]. *Aktualni problemy ekonomiky* [Actual problems of the economy], 9, 92-100. [in Ukrainian].
- Parasiy-Verhunencko, I.M. (2016). Analiz operatsynoyi diyalnosti pidpryyemstva: problemy ta perspektyvy podalshykh doslidzhen [Analysis of the operational activity of the enterprise: problems and perspectives of further research]. *Instytut*

- bukhhalterskoho obliku, kontroly ta analizu v umovakh hlobalizatsiyi* [Institute of accounting, control and analysis in the conditions of globalization], 2, 107-115. [in Ukrainian].
9. *Polozhennya pro vyznachennya bankamy Ukrainy rozmiru kredytnoho ryzyku za aktyvnymy bankivskymy operatsiyamy, 2016* (Pravlinnya Natsional'noho banku Ukrainy) [Regulation on determination by banks of Ukraine of the size of credit risk under active banking operations, 2016 (Board of the National Bank of Ukraine)]. *Ofitsiyyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrainy* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>>. (2019, kvіten'ь, 05). [in Ukrainian].
  10. Walsh, K. (2001). *Klyuchovi finansovi pokaznyky. Analiz ta upravlinnya rozvytkom pidpryyemstva* [Key Financial Indicators. Analysis and management of enterprise development]. Kyiv: Vsevyty; Naukova dumka. [in Ukrainian].
  11. Sheremet, O. O. (2005). *Finansovyy analiz* [Financial analysis]. Kyiv: Kondor. [in Ukrainian].